

BIBΛIOKPIΣIEΣ

SAVAS GOGOS

Das Dionysostheater von Athen. Architektonische Gestalt und Funktion.

Mit einem Beitrag zur Akustik des Theaters von Georgios Kampourakis.

Wien, Phoibos Verlag 2008, σελ. 216 (4^ο), 124+32 εικ., ISBN 978-3-85161-004-8.

ΣΑΒΒΑΣ ΓΩΓΟΣ

Τα Αρχαία Ωδεία της Αθήνας,

Αθήνα, Παπαζήσης 2008, σελ. XIII+161 (4^ο), 30 εικ., 84 σχήματα,

ISBN 978-960-02-2221-0

Ο συνάδελφος Σάββας Γώγος παρουσίασε δύο νέα βιβλία. Το ένα είναι η γερμανική μετάφραση της ελληνικής μονογραφίας *Το αρχαίο θέατρο του Διονύσου. Αρχιτεκτονική μορφή και λειτουργία*, Αθήνα, Μάιος 2005, το οποίο έχω παρουσιάσει στην *Παράβαση* 8 (2008), σσ. 573-575, οπότε δεν υπάρχει λόγος να επαναλάβω εδώ τα ίδια: τη μετάφραση από τα ελληνικά φιλοτέχνησε ο Dr. Jörg Rambach. Με τη μετάφραση αυτή το χρήσιμο αυτό βιβλίο, που επαναπραγματεύεται το σύνολο των δεδομένων και θεωριών γύρω από το πιο σπουδαίο ελληνικό θέατρο της αρχαιότητας, φτάνει και σε ένα διεθνές ενδιαφερόμενο κοινό αρχαιόφιλων και αρχαιολόγων. Το δεύτερο βιβλίο αφιερώνεται στα αρχαία ωδεία της Αθήνας: ωδείο «είναι ένα δημόσιο οικοδόμημα, παρεμφερές προς το θέατρο, το οποίο λειτουργούσε ως τόπος μουσικών αγώνων, διαλέξεων και άλλων εκδηλώσεων ελάσσονος σημασίας. [...] Οι μουσικοί αγώνες περιλάμβαναν αγώνες ραψωδών, κιθαρωδών (κιθάρα συνοδευόμενη από τραγούδι), αυλωδών (αυλός συνοδευόμενος από τραγούδι), κιθαριστών (σόλο κιθάρα) και αυλητών (σόλο αυλός). [...] Η επισκόπηση των κτισμάτων, τα οποία λειτουργούσαν στην αρχαιότητα αποκλειστικά ως Ωδεία, δείχνει με σαφήνεια ότι στην πλειονότητά τους εμφανίζουν βασικές διαφορές και επομένως το 'αρχαίο Ωδείο' δεν μπορεί να ενταχθεί σε ένα συγκεκριμένο και ενιαίο οικοδομικό τύπο» (σσ. XI εξ.). Πρόκειται για την «υπόστυλη αίθουσα» (πρώτα στην Ελευσίνα 550-525 π. Χ.), το *Τελεστήριο*, σε συνδυασμό με το *Βουλευτήριο*. Για όλ' αυτά καθώς και άλλα μας κατατοπίζει η Εισαγωγή (σσ. XI εξ.).

Το πρώτο κεφάλαιο, «Αρχιτεκτονική μορφή και τυπολογική εξέλιξη του Ωδείου» (σσ. 1-26) προβαίνει σε μια τυπολογική εξέταση του κτίσματος και περιέχει τα εξής υποκεφάλαια: Ο οικοδομικός τύπος του Βουλευτηρίου, Το Ωδείο της ρωμαϊκής εποχής (με δύο θεματικές ενότητες για τον Πρώιμο οικοδομικό τύπο και τον Εξελιγμένο οικοδομικό τύπο). Τα επόμενα τρία κεφάλαια αποτελούν τον κορμό της μονογραφίας: αφιερώνονται στο Ωδείο του Περικλέους (σσ. 27-66), το Ωδείο του Αγρίππια (σσ. 67-94) και το Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού (σσ. 95-137). Κάθε κεφάλαιο έχει περίπου την ίδια διάρθρωση. Το πρώτο ξεκινά με Φιλολογικές μαρτυρίες και την Ανασκαφική έρευνα, συνεχίζει με Δομικά στοιχεία και αρχιτεκτονικά πρότυπα, το Ωδείο του Περικλέους και η περσική ανακτορική αρχιτεκτονική, Χρονολόγηση: στη δεύτερη περίπτωση η ανάλυση αρχίζει με Τεχνικά, συνεχίζει με Το Ωδείο του 1^{ου} αι. π.Χ. (Θεατρικός χώρος, Οικοδομικό σύνολο) και τελειώνει με το Ωδείο του 2^{ου} αι. μ.Χ.: στην τρίτη περίπτωση, του πιο γνωστού Ωδείου, η ανάλυση προτάσσει Φιλολογικές μαρτυρίες – Ανασκαφική έρευνα και συνεχίζει με την εξέταση της Αρχιτεκτονικής (Κοίλο, Ορχήστρα, Κλιμακοστάσιο – Πάροδοι, Σκηνή, Θέατρο ή Θέατρον υπωρόφιον). Η

μονογραφία τελειώνει με τον Κατάλογο εικόνων (σσ. 138 εξ.), τον Κατάλογο σχεδίων (σσ. 142 εξ.), τη Βιβλιογραφία και τις βραχυγραφίες (σσ. 150 εξ.) καθώς και το Ευρετήριο (σσ. 158 εξ.). Με αυτή τη μονογραφία, η οποία, όπως και στην περίπτωση του Θεάτρου του Διονύσου, δεν στηρίζεται σε δικές του μετρήσεις αλλά στη βιβλιογραφία, ο Σάββας Γώγος ολοκληρώνει την αρχαιολογική/θεατρολογική του ξενάγηση, η οποία άρχισε με το θέατρο της Αίγιρας και συνεχίστηκε με το θέατρο των Οινιαδών, το θέατρο της Επιδαύρου και του Διονύσου, για να ολοκληρωθεί με τα «παραθεατρικά» θεάματα στα Ωδεία των Αθηνών. Με ενδιαφέρον περιμένουμε ακόμα το λεξικό για το αρχαίο ελληνικό και ρωμαϊκό θέατρο. Όροι-Έννοιες-Πρόσωπα.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

Π. ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΟΣ (επιστημ. επιμ.),

Κάρολος Κουν. Οι παραστάσεις, Αθήνα, Μουσείο Μπενάκη 2008, σελ. 490, άπειρες εικ., ISBN 978-960-8347-99-1.

Με μεγάλη επιτυχία κυκλοφόρησε κατάλογος της έκθεσης για τον Κάρολο Κουν που οργάνωσε το Μουσείο Μπενάκη για τα εκατό χρόνια από τη γέννηση του σπουδαίου σκηνοθέτη και επιχορηγήθηκε από την Τράπεζα Κύπρου. Συνδυάζει την υπεύθυνη καταγραφή και ενημέρωση με την τέρψη του φωτογραφικού υλικού, που κάνουν το ξεφύλλισμα του τόμου μια απόλαυση, όπου ο καθένας κάτι έχει να θυμηθεί. Ξεκινά με εισαγωγικό άρθρο του Πλ. Μαυρομούστακου, «Ο Κάρολος Κουν και το Θέατρο Τέχνης» (σσ. 17-33) καθώς και ένα καθοδηγητικό άρθρο «Η δομή του καταλόγου» για τη χρήση της παραστασιογραφίας 1930-1987 (σσ. 35-37) και ένα «Χρονολόγιο Καρόλου Κουν» (σσ. 39-41.) Το πρώτο μέρος 1930-1942 ασχολείται με τις παραστάσεις του στο Κολλέγιο Αθηνών, τη Λαϊκή Σκηνή, τον Θίασο Κατερίνας Ανδρεάδη και τον Θίασο Κοτοπούλη (σσ. 43-77). Κάθε λήμμα της παραστασιογραφίας περιέχει συγγραφέα και έργο (μεταφραστής), σκηνοθεσία (σκηνογραφία, μουσική κτλ.) και εκτελεστές, διανομή, τόπος και χρόνος των παραστάσεων (πληροφορίες για διάρκεια και επαναλήψεις) και την κριτικογραφία. Ακολουθεί ως είδος παρένθεσης μια συνέντευξη στο περιοδικό του Αμερικανικού Κολλεγίου *The Athenian*, 9. 12. 1938, σσ. 2-4 (σσ. 57 εξ.), για να συνεχίσει πάλι η παραστασιογραφία. Το δεύτερο μέρος, 1942-1950, αφορά τη δραστηριότητά του στην πρώτη φάση του «Θεάτρου Τέχνης» (σσ. 79 εξ.). Το μέρος αυτό προλογίζεται με διάλεξη του Κουν στις 17 Αυγούστου 1943 (και αναδημοσιεύτηκε στα αφιερώματα Κάρολος Κουν, *Για το θέατρο*, Αθήνα 1981 και *Κάνονες θέατρο για την ψυχή μας*, Αθήνα 1987) (σσ. 81-97). Ακολουθεί η παραστασιογραφία (σσ. 97-133). Το τρίτο μέρος καλύπτει τις παραστάσεις του στο χρονικό διάστημα 1950-1954 στο Εθνικό Θέατρο, τον Θίασο Αδαμαντίου Λεμού, τον Θίασο Κατερίνας Ανδρεάδη, και τον Θίασο Βασίλη Διαμαντόπουλου (σσ. 135-149). Το τέταρτο μέρος και το μεγαλύτερο, καλύπτει τη δεύτερη φάση του Θεάτρου Τέχνης από το 1954 ως το 1987. Χωρίζεται σε «δέσμες» χρονολογιών: 1954-58 (σσ. 143-194), διακόπτεται από άρθρο του Κουν, «Ιάκωβος Καμπανέλλης. Ένας ανανεωτής της ελληνικής θεατρικής γραφής» (σσ. 195-199), για να συνεχίσει με την παραστασιογραφία 1958-1962 (σσ. 291-252). Διακόπτεται πάλι από διάλεξη του Κουν, «Να φτιάξουμε ηθοποιούς» (*Θέατρο* 3, 1962, εδώ σσ. 253-259), για να ακολουθήσει η παραστασιογραφία στο χρονικό διάστημα 1962-1977 (σσ. 260-382). Διακόπτεται πάλι με εισήγηση του Κουν, «Μαγεία,